

ESP TALABALARINING TIL O'RGANISHIDA TALAFFUZ HATOLARI

Шойназарова Вазира Хушбаковна

Termiz davlat muhandisli va agrotexnologiyalar universiteti

O'zbek tili va adabiyoti kafedrasida o'qituvchisi

E-mail: vaziraxon.ru@mail.ru

[Tel: 975303036](tel:975303036)

PRONUNCIATION ERRORS IN LANGUAGE LEARNING OF ESP STUDENTS

Annotation: This article provides information on pronunciation errors of esp students learning the language and explains them based on examples.

keywords: accent, intonation, pronunciation norm, term

ОШИБКИ ПРОИЗНОШЕНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА СТУДЕНТАМИ ESP

Аннотация: В этой статье представлена информация об ошибках произношения студентов ESP, изучающих язык, и объясняются они на примерах.

ключевые слова: акцент, интонация, норма произношения, термин

Bugungi kunda ESP o'quv jarayonida intensiv fonetik ta'limga bo'lgan talab ortib borayotganini sezmaslik mumkin emas. So'zlarning buzilgan fonetik shakllari, noto'g'ri so'z urg'usi va jumla urg'usi, notekis ritmlar va g'alati intonatsiya naqshlari og'zaki nutqni osongina buzilishiga olib keladi. Ingliz tilini o'rganuvchi uchun so'z birikmalariga urg'u berishda nima uchun katta noaniqlik va o'zgaruvchanlik mavjudligini juda yaxshi tushunish mumkin. Ingliz tilidagi birikmalarni ta'kidlashdagi xatolar EFL va ESP o'rganuvchining nutqini mos kelmaydigan qilib qo'yishi mumkin. Ingliz tilidagi ko'p bo'g'inli so'zlardagi fonetik o'zgarishlarni ingliz tilida so'zlashuvchi uchun o'zlashtirish oson emas. Ingliz tilining barcha turlarida takrorlanadigan bu so'zlarda to'g'ri urg'u naqshlaridan foydalanish uchun etarli darajada amaliyotga ega bo'lish kerak. Bundan tashqari, bu so'zlar kamdan-kam hollarda alohida talaffuz qilinadi, ular kontekst, nutqning ritmik tashkil etilishi, so'zlovchining munosabati va boshqa omillar ta'sirida o'zlarining aksentual naqshlarini o'zgartirishi mumkin.

Martin Xyuings bugungi dunyoda ESP faolligining o'sishini ta'kidladi va kelgusi o'n yil ichida ESP qanday rivojlanishiga doimiy ta'sir ko'rsatadigan bir qator tendentsiyalarni ta'kidladi. Olimlar nomidagi tendentsiyalar quyidagilardir: xalqarolashuv, ixtisoslashuv, biznes ingliz tilining o'sishi, janr tahlilining doimiy ta'siri, korpus tahlili va SFL, ingliz tilining ta'siri kuchlidir.[3].

Ma'lumki, ingliz tilidagi ko'p bo'g'inli so'zlarda urg'u deyarli har qanday bo'g'inga tushishi mumkin, nisbatan erkin va bir nechta lingvistik va ekstralingvistik omillar bilan belgilanadi. Stress darajalari so'z ichida ham o'zgarishi mumkin -asosiy, ikkilamchi, urg'usiz bo'g'inlar, ikkita asosiy urg'u: For ex: *ex`amination*, *`intonation*, *`inter`national* va h.k.

Talaffuz farqlari bilan belgilangan ingliz hosilalarining oilalari -ham segmentar, ham bo'limlardan tashqari: For ex: *nation*, *national*, *natio'nality*, *national'zation*, *national,lize*. Shu bilan birga, bir xil turdagi so'zlar ham borki, ularda urg'u siljishi yoki boshqa fonetik o'zgarishlar bo'lmaydi: For ex: *to pro`tect*, *`protect*, *`protect,tion*. Bundan tashqari, ko'p bo'g'inli so'zlar bir xil grafik shaklga ega bo'lsada, lekin ularning talaffuzi va grammatik funksiyasiga mos kelmasa, konversiya deb ataladigan odatda ingliz hodisasi mavjud. Ular bir so'z ichida stress siljishi bilan belgilanadi. Bunday konvertatsiya juftlari nutqning turli qismlarini ifodalaydi: For ex: *conduct n.* – *con`duct v.*, *tez-tez adj.* – *fre`quent v.* va hokazo.

Ingliz tilini o'rganuvchi uchun birikmalarning talaffuzi yanada qiyinroq. Ingliz tilidagi birikmalar ikki yoki undan ortiq tarkibiy qismlardan tashkil topgan so'z tuzilishining bir turi bo'lib, ularning har biri ot, fe'l, sifat yoki bosh gapdan iborat. Shunday qilib, qo'shma otlarni (*tele,cast*, *,audio'frequency*), qo'shma sifatlarni (*pains,takeing*, *,well*) topish mumkin. ma'lum), qo'shma fe'llar (*double-cross*, *air-con,dition*), qo'shma ergash gaplar (*over'seas*, *overboard*), hatto o'ta qo'shma otlar yoki qo'shma otlar (erta-ogohlantirish,tizim,,xo'roz va-buqa,hikoya).[5]

Ushbu tadqiqotda ESP terminologiyasi fonetik nuqtai nazardan tahlil qilindi: talaffuz lug'atlarida fonetik (aksentual) shakl qanday aks ettirilganligi va atamalar aslida ona va ona tili bo'lmaganlar tomonidan qanday talaffuz qilinadi.

Fonetik stress o'zgaruvchilari tahlili shuni ko'rsatdiki, EFL talabalari nutqida terminologik so'z birikmalari nutq ishlab chiqarishning paradigmatic va sintagmatik darajalarida cheklangan miqdordagi naqshlar bilan tavsiflanadi, standart mahalliy

ingliz talaffuzida esa bundaylarning aksentual naqshlari. terminologik birliklar ancha xilma-xildir. Mahalliy va mahalliy bo'lmagan ijro o'rtasidagi farqlar miqdoriy (so'z ichidagi stresslar soni) va sifatli (so'z urg'usining joylashuvi va darajasi) bo'lishi mumkin.

Lug'atlar va eksperimental ma'lumotlarda o'rganilayotgan iqtisodiy terminologik birliklarning aksentual xarakteristikalari ularning bir qancha o'zgaruvchanlik omillari bilan belgilanadigan murakkab xarakterini ko'rsatadi. Ona tilida so'zlashuvchilar inglizcha so'zlar va so'z birikmalarini avtomatik ravishda ta'kidlash qoidalarini qo'llaydilar, ona tili bo'lmaganlar esa faqat sezgi bilan boshqara olmaydi. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rus tilini o'rganuvchilar ingliz tilidagi iqtisodiy atamalarning urg'u shakllarini soddalashtirishga moyil bo'lib, ular doimo bir xil modeldan foydalangan holda so'z birikmalarining urg'u naqshida tasodifiy joylashadilar. Ular qo'shma so'z ichida bir necha darajadagi stressni ishlatishdan qochishadi. Stress naqshlarining buzilishi gapning ritmik naqshini buzadi va shu bilan gapning prosodik davomiyligi va izchilligini buzadi.

Urg'u nutqning bir xilligini tashkil etuvchi va so'zlovchining asl bo'lmagan kelib chiqishiga xiyonat qiluvchi (ikki tilli aloqada) og'zaki nutqning segmental va segmental xususiyatlarida aniqlanishi mumkin bo'lgan sezilarli o'zgarishlar sifatida qaralishi mumkin. Eng muhimi, urg'u - bu har kuni professional muloqotda odamlarning e'tiborini darhol o'ziga tortadigan va ularga shaxsiy va ijtimoiy ta'sir ko'rsatadigan ovoz xususiyatlari.

Ona tili bo'lmagan so'zlovchi yoki tinglovchi tomonidan fonetik shakldagi bu farqlarni e'tiborsiz qoldirish professional muloqot jarayonida jiddiy tushunmovchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Ovoz va talaffuzdagi o'ziga xosliklarning ijtimoiy ta'siri katta ahamiyatga ega. Ingliz tili talaffuzini mahalliy bo'lmagan sinfda o'rgatish xatolarni chuqur tahlil qilishni o'z ichiga oladi, bunda ularning xorijiy urg'u professional muloqotdagi sherigiga, bunday muloqotning umumiy natijasiga ta'siriga alohida ishora qiladi. Ular professional ingliz tilini professional o'zaro munosabatlarning istalgan kommunikativ effektiga erishish uchun adekvat qilish maqsadida o'rganishga loyiqdir.

Adabiyotlar:

1. Kristal, D. (1995) Tilshunoslik va fonetika lug'ati. Oksford: Blackwell Publishers.
2. Jons, Daniel. (2003) Ingliz tili talaffuz lug'ati. Kembrij: Kembrij universiteti.
3. Xyuings, M. (2008). "Maxsus maqsadlar uchun ingliz tili" orqali ESP tarixi. Birmingem universiteti. [http:// artsweb.bham.ac.uk/](http://artsweb.bham.ac.uk/)
4. Laver, Jon (1995). Fonetika asoslari. Kembrij: Kembrij universiteti nashriyoti.
5. LPD - Wells, Jon (1990). Longman talaffuz lug'ati. Xarlou: Longman guruhi.
6. Vishnevskaya, G. M. (2007) Fonetik transkripsiya: leksikografik va pedagogik masalalar.